

BO`LAJAK TEXNOLOGIK TA`LIM O`QITUVCHILARINING KASBIY QIZIQISHLARINI AHAMIYATI

To`lqinova X.T.

Nizomiy nomidagi TDPU dotsenti v.v.b.

Tayanch soʻzlar: talaba, kasbga yoʻllash, mutaxassis, kasbiy oʻz-oʻzini belgilash, kasb.

Ключевые слова: студент, профориентация, профессиональное самоопределение, специалист, профессия.

Key words: student, career guidance, professional self-determination, specialist, profession.

XXI asr talabalarning eng muhim kasbiy motivatsiyasi taʼlim faoliyati samaradorligiga hissa qoʻshadigan oʻz-oʻzini rivojlantirish vositasi sifatida kasbga yoʻnaltirishdir. Hozirgi kunda boʻlajak mutaxassislarning oʻz taqdirini oʻzi belgilashi boʻyicha bilimlarini shakllantirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Maʼlumki, kasbiy tayyorgarlik tizimi bevosita yoshlarning mehnat va kasb tarbiyasini kasbiy axborotlar, kasb tanlash, kasbga yunaltirish ishlarini amalga oshiradigan ulkan ishlardan biri boʻlib, oʻz oʻtmish taraqqiyotiga egadir.

Kasb tanlashga yoʻllash butun pedagoglar jamoasi tomonidan hal etiladigan umummaktab vazifasi hisoblanadi. Shu bilan birga, bu ishda texnologik taʼlim alohida oʻrinni egallashini esdan chiqarish kerak. Bunga sabab shuki, mehnat taʼlimining mazmuniga qator kasblar bilan uzviy ravishda tanishtirish va bu tanishtirish fakat nazariy jihatdan emas, balki amaliy jihatdan ham olib boriladi [1].

Toshkent davlat pedagogika universitetining yuqori kurs talabalari uchun kasbiy yoʻnalishning asosiy yoʻnalishlari koʻrib chiqildi. Boʻlajak mutaxassislarning kasbiy qiziqish va qobiliyatlarni baholash metodologiyasidan foydalangan holda talabalarning kelajakni tanlashdagi qiziqishlari va afzalliklari oʻz taqdirini oʻzi belgilashga, raqobatbardosh talabalarni tarbiyalashga, moslashishga ijtimoiy va kasbiy faoliyatga tayyorgarligi oʻrganildi.

Talabalarning shaxsiyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish ularning kasbiy tanlovini qanday omillarga bog'liq bo'lishiga, tanlangan kasbning bo'lajak mutaxassisning qiziqishlari va qobiliyatiga qanchalik mos kelishiga, kasbiy faoliyat sohasida erishilgan yutuqlarning darajasi qanday ekanligiga bog'liq. Ushbu faoliyatning mavzusi o'z kasbiy karerasini qurish jarayonida bo'ladi [2].

Zamonaviy talabalarning eng muhim kasbiy motivatsiyasi - bu o'z-o'zini rivojlantirish vositasi sifatida kasbga e'tibor berish, bu ta'lim faoliyati samaradorligiga hissa qo'shishi isbotlangan. Boshqa tomondan, talabalar ko'pincha mehnat bozorida vaziyat haqida to'liq tasavvurga ega emaslar, bu esa kadrlar tayyorlashdagi nomutanosiblikka, nufuzli mutaxassisliklar vakillarining ortiqcha bo'lishiga, iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarida mutaxassislarning etishmasligi va muammolarga olib keladi. bitiruvchilarni ishga joylashtirish [3].

Shuni ta'kidlashni istardimki, universitet talabalarning kasbiy yo'nalishga moyilligi, qiziqishlari va afzalliklarini hisobga olgan holda kasbiy yo'nalishni shakllantirishda katta yordam beradi.

Talabalar uchun kasbiy yo'l-yo'riq muammosi har doim ayniqsa keskin bo'lib kelgan, ammo hozirda butun dunyoda beqaror vaziyat davrida, bu muammo o'z kasbiy yo'lining boshida odamlarni tobora ko'proq tashvishga solmoqda.

Bugungi kunda yoshlarning qiziqish va ehtiyojlariga mos keladigan ish topish qiyin, tobora ko'proq odamlar yakka tartibdagi tadbirkor sifatida ishlash, o'z biznesini yaratish va boshqa muqobil faoliyat turlari haqida o'ylashmoqda. Ushbu xilma-xil variantlardan tanlash ba'zan juda qiyin bo'lishi mumkin va bu tanlov insonning professional mutaxassis sifatida yanada rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashda kasbiy yo'nalish asoslarini o'rgatish, ularning kasbiy o'zini o'zi belgilashini shakllantirish, bo'lajak mutaxassisni rivojlantirishning eng muhim omillaridan biridir.

Shuningdek, bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini kasbiy shakllanishni ta'minlashga to'siq bo'luvchi bir qator omillarni ham o'z o'rnida singdirib borish lozim:

1. Mutaxassislarga qo'yiladigan kasbiy va shaxsiy talablarning o'sib borayotganligi.

2. Kasb tanlashga sabab bo'luvchi omillarning davriy xarakterga egaligi va kasblar to'g'risidagi ijtimoiy ideallarning yagona me'yoring mavjud emasligi.

3. Kasbiy tasavvurlarining ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarga va bozor munosabatlariga hamohang o'zgarayotganligi hamda kasb-hunar va tegishli mutaxassislik yo'nalishlari o'rtasidagi tafovutning keskin ortayotganligi.

4. Yoshlarning mutaxassislik yo'nalishlarini tanlashlarida aniq tasavvurga, maqsadga, faoliyat yo'nalishiga va istiqbol rejalarini belgilash qobiliyatiga ega emasligi va boshqalar.

Mamlakatimizda uzluksiz ta'lim tizimida olib borilayotgan keng qamrovli islohotlarning asosiy maqsadlaridan biri bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini chuqur bilim olishlari, iste'dodlarini ro'yobga chiqarishda har tomonlama qo'llab-quvvatlash, shu bilan birgalikda ularning mustaqil hayotga tayyorlash ko'nikmalarini ham shakllantirib borish ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini kasb tanlashga yo'llash bo'yicha bilimlarini yanada shakllantirish maqsadida quyidagi pedagogik - psixologik va ijtimoiy xususiyatli umumiy tomonlarga alohida e'tibor berish maqsadga muvofiqdir.

1. Kasblarni o'rganish metodlarini ishlab chiqishi ularni tasniflashi va oddiy qilib ifodalash.

2. Psixolog va o'qituvchilarning kasb maorifi yuzasidan tashviqot ishlari olib borishlari, o'quvchilar bilan kasbga doir individual maslahatlar uyushtirishi, o'spirin va uning ota-onasi bilan kasbga yo'naltirish metodikalari natijalarini birgalikda ko'zdan kechirish, tahlili asosida maslahatlashish.

3. O'spirinlarni kasbning asosiy guruhleri, turlari bilan yaqindan tanishtirish; muayyan kasb oldiga qo'yiladigan shaxsning fiziologik, psixologik fazilatleri hamda kasb o'rganishning yo'llari bilan tanishtirishni tashkil qilish.

4. Psixodiagnostik va kasb tanlashga doir metodlarni amaliyotga tadbiiq qilishga moslashtirilgan turlarini ishlab chiqish.

5. Joylarda zamon talabiga javob beradigan kasb tanlash markazlarini jihozlash.

7. Kasb tanlashni tashviqot qilish yuzasidan o'spirinlarni ommaviy axborot vositasiga jalb qilish va ularni psixologik jihatdan tayyorlash kabilar.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki bo'lajak mutaxassislarning kasbiy qiziqish va qobiliyatlarni baholash metodologiyasidan foydalangan holda talabalarning kelajakni tanlashdagi qiziqishlari va afzalliklari o'z taqdirini o'zi belgilashga, raqobatbardosh talabalarni tarbiyalashga, moslashishga ijtimoiy va kasbiy faoliyatga tayyorgarligini oshirib borish zarur.

Adabiyotlar:

1. Н.Муслимов, Р.Муллахметов. Касб танлашга йўллаш. Тошкент. Молия. 2008. 45 бет.
2. Панов Ҳ.Е. Физическая культура в воспитании конкурентоспособного специалиста/ Е.Е. Панов, С.А. Марчук// Физическая культура и спорт в системе профессионального образования:

опыт и инновационные технологии физического воспитания. Всероссийская научнопрактическая конференция. – Екатеринбург, 2015. – С. 177–181

3. Мишнева С.Д. Подготовка студентов УрГУПС к социально-профессиональной деятельности будущих железнодорожников/ С.Д. Мишнева, В.Р. Абуткина// Перспективные направления в области физической культуры, спорта и туризма. Материалы VIII Всероссийской научнопрактической конференции с международным участием. – 2018. – Нижневартовск, С. 358 – 360.

РЕЗЮМЕ

Maqolada bo`lajak texnologik ta`lim o`qituvchilarining kasbiy qiziqish va qobiliyatlarni baholash metodologiyasidan foydalangan holda talabalarning kelajakni tanlashdagi qiziqishlari va afzalliklari o`z taqdirini o`zi belgilashga, raqobatbardosh talabalarni tarbiyalashga, moslashishga ijtimoiy va kasbiy faoliyatga tayyorgarligi haqida mal`umotlar berilgan.

РЕЗЮМЕ

В статье представлены сведения о будущих педагогах технологического образования, использующих методику оценки профессионального интереса и способностей, интересов и предпочтений обучающихся в выборе будущего, самоопределении, воспитании конкурентоспособных обучающихся, адаптации к социальной и профессиональной деятельности..

SUMMARY

The article provides information about future teachers of technological education, using the methodology of professional interest and ability assessment, the interests and preferences of students in choosing the future, self-determination, education of competitive students, adaptation to social and professional activities.